

قهوه خانه های اینترنتی

سید محمد میر محمدی

نگاهی انتقادی به جایگاه کافی نت در جامعه

مقدمه

یکی از مهم ترین فن آوری هایی که در اواخر قرن بیستم به دنیا معرفی شد و با آغاز قرن جدید به بالاترین درجه اعتلای خود رسید شبکه جهانی اینترنت بود. این شبکه اکنون در مقام قوی ترین فن آوری در عرصه ارتباطات جامعه بشری شناخته می شود. کشور ما نیز برای این که خود را در سطح جهانی، با پیشرفت ها و تکنولوژی مدرن این پدیده چشم گیر منطبق سازد و از دانش آن عقب نماند تلاش خود را جهت دسترسی به ابزارهای بهره گیری از این فن آوری آغاز کرد و این گونه بود که اینترنت به کشور ما آمد. اما این که چه گونه و چه طور می بایست این فن آوری را به مردم عرضه کرد خود پرسشی بود که در مرحله نخست برای مسئولان ما مطرح گردید. در این باره کافی نت ها به عنوان یکی از راه کارهای ارائه خدمات اینترنتی شناخته شد.

کافی نت مکانی است که هر فرد برای بهره برداری از اینترنت به آن جا مراجعه می کند؛ چند سیستم که از راه های گوناگونی به سرویس دهنده های بزرگ اینترنتی متصل هستند و کاربرانی که بی دغدغه دارا بودن رایانه یا اشتراک اینترنت به این مکان مراجعه کرده و نیازهای اینترنتی خود را برطرف می سازند. کافی نت ها ابتدا در اختیار دولت بود اما بعدها به دلایل متفاوت به بخش خصوصی واگذار شد.

کافی نت ها چگونه و در چه زمانی پدید آمدند؟

ده سال پیش، نخستین کافی نت جهان در شهر لندن راه اندازی شد و از آن زمان تاکنون، بیش از هزاران کافی نت در ۱۷۱ کشور جهان تأسیس شده است. در دهمین سالگرد کافی نت ها در جهان، پایگاه yahoo، کافی نت های ۱۱۱ کشور جهان را مورد ارزیابی قرار داد و کافی نت های برگزیده را معرفی کرد. براساس این ارزیابی، زیباترین و لوکس ترین کافی نت جهان متعلق به کشور روسیه است که در میدان سرخ واقع شده است. هم چنین، جذاب ترین کافی نت جهان، کافی نتی در یک خشک شویی در سن فرانسیسکو است؛ اما دور افتاده ترین و خلوت ترین کافی نت جهان نیز در گوشه ای از کشور مالی واقع شده است. (روزنامه همشهری)

اما کشور ما چگونه به اینترنت دست یافت؟ در نخستین روزهای ورود اینترنت به ایران، تنها کافی نت های انگشت شماری در تهران افتتاح شد که به دلایلی تنها قشر خاصی از کاربران داخلی و کاربران خارجی (اتباع خارجی که به ایران سفر می کردند) از آن ها استفاده می کردند. به طور مثال در شهر قم، نخستین کافی نت ها توسط مؤسسه هایی راه اندازی شد که از توان مالی خوبی برخوردار بودند. آنان با تبلیغات و خدمات ویژه توانستند، در اطلاع رسانی و آرایه خدمات اینترنتی به مردم، گامی مثبتی بردارند؛ چرا که برخی از این کافی نت ها با تخفیف ویژه به کاربران دانشجوی و طلبه و آرایه کارت های اشتراک کافی نت رایگان برای مدت یک سال، توانستند گام مهم و مثبتی در نشر فرهنگ اطلاع رسانی اینترنتی بردارند.

با پیشرفت روزافزون صنعت رایانه و فن آوری اطلاعات در اقصی نقاط جهان، مردم کشور ما نیز همگام با دیگر کشورها با جامعه اطلاعاتی و شبکه جهانی اینترنت، همراه شدند.

با بالا رفتن سطح سواد اینترنتی توده

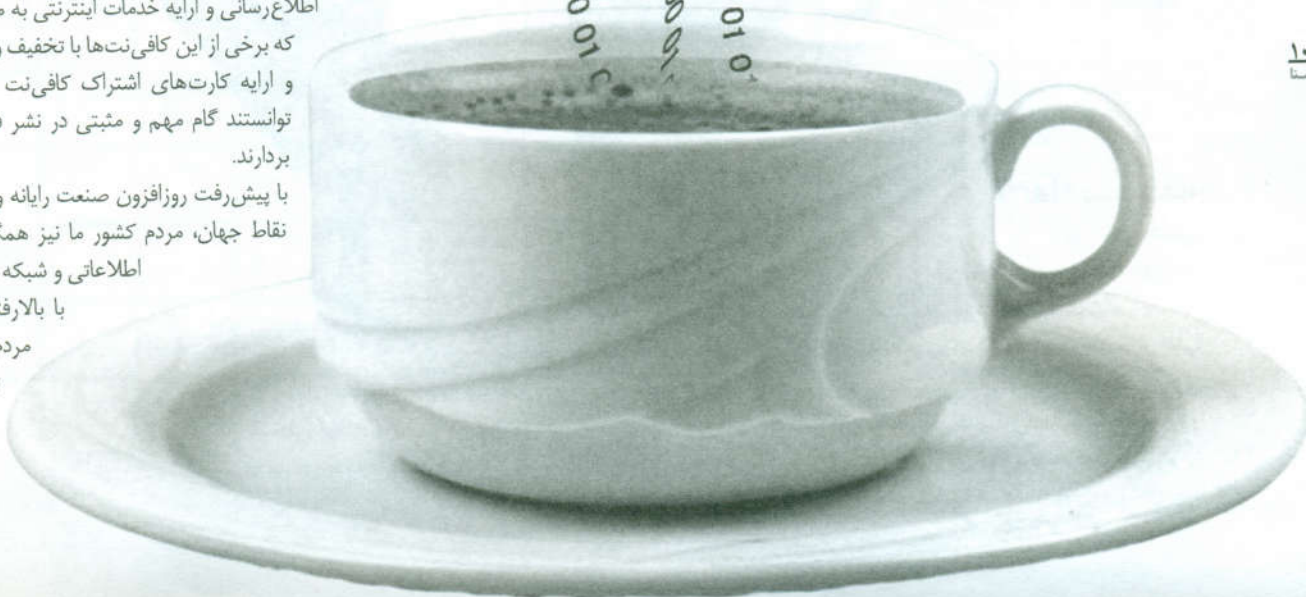
مردم، اعم از پژوهش گران حوزه و

دانشگاه، دانشجویان و حتی

دانش آموزان، سیل تقاضا

برای بهره برداری استفاده

از اینترنت بالا گرفت؛ به

در کشور ما، به دلیل معرفی نشدن یا به نوعی، عدم اطلاع رسانی دقیق از نکته‌های مثبت رایانه و حتی اینترنت غفلت شده است و رایانه‌ها بیش‌تر به ابزاری برای بازی‌های رایانه‌ای و سرگرمی تبدیل شده‌اند. این امر سبب شده تا سیر تکاملی تکنولوژی و فن‌آوری اطلاعات و جامعه اطلاعاتی کشور ما، آن‌طور که باید و شاید، پیش‌رفت محسوسی در این مقوله نداشته باشد؛ امروزه کافی‌نت‌های ما، به مکانی‌هایی امن برای جوانانی تبدیل شده‌اند که در پی دوست‌یابی یا چت و غیره هستند و می‌خواهند به آسانی و به دور از تنش‌های موجود خانوادگی، به کار خود بپردازند

این قشر هم از لحاظ مالی، توانایی تهیه ابزار شخصی جهت بهره‌گیری و استفاده از اینترنت را نداشت، و از سویی بسیار کنجکاو بود تا این ابزار اطلاع‌رسانی را بهتر کشف کند این نیاز و کنجکاوی باعث شد تا قشر فعال و جوان جامعه ما، به توان‌مندی‌های بالای اینترنت در بالابردن سطح سواد و تحصیل و کار خود پی ببرد و از یادگیری و فراگیری و پی‌گیری و مراجعه مستمر به کافی‌نت‌ها، از هیچ تلاشی فروگذار نکند و مشتری دائمی این مراکز باشد. البته طیف آقایان در این بخش، بیش‌تر از خانم‌ها بود. شاید علت این امر، عدم انضباط و انسجام بعضی از کافی‌نت‌ها در ارائه خدمات به خواهان بود.

تبلیغات، اطلاع‌رسانی، فراگیر شدن و همه‌گیر شدن سرویس‌های اینترنتی مانند Email و chat باعث شد تا اینترنت، علاوه بر دانشگاه و حوزه، به دبیرستان‌ها و مدرسه‌ها نیز نفوذ کرده و قشر دانش‌آموز را نیز به خود جلب کند، چرا که نوجوانان و جوانان کنجکاو ما، هر روز با یادگیری سرویسی جدید، به اینترنت مجذوب و مجذوب‌تر می‌شوند و برای بهره‌گیری آسان‌تر از آن خود را به کافی‌نت‌ها می‌رسانند.

اما با همه این تفسیرها، شمار اندکی کافی‌نت در سطح شهرها دایر شد که به بانک اطلاعات مشهور شدند تا بتوانند پاسخ‌گوی پژوهش‌گران برای رسیدن به دانش و فن‌آوری روز، از راه اینترنت باشند. بدین معنا که امروز، پایگاه‌های بزرگ و معتبری در شبکه جهانی اینترنت راه‌اندازی شده‌اند که دارای مطالب بسیار مفید علمی، پژوهشی و فن‌آوری‌های نوین و به روز دنیا هستند. پایگاه‌هایی مانند jstor, questia, proquest که شامل مهم‌ترین و سرشارترین نوشتارها و مجله‌های علمی و پژوهشی و مطالب علمی به روز شده هستند؛ اما متأسفانه، دسترسی به چنین پایگاه‌هایی، پرداخت هزینه‌های بسیار بالایی را جهت دریافت مطالب آن برای پژوهش‌گران حوزه و دانشگاه در پی دارد. حال، کافی‌نت‌هایی که با عنوان بانک اطلاعات برای ارائه خدمات به پژوهش‌گران هستند، می‌توانند با سرمایه‌گذاری در این زمینه، در پیش‌برد هدف‌های علمی و فرهنگی جامعه، نقش به سزایی ایفا کنند. متأسفانه این قبیل کافی‌نت‌ها، انگشت شمارند و بیش از نود درصد کافی‌نت‌ها، صرفاً با هدف‌های تجاری تأسیس می‌شوند و شما کم‌تر کار فرهنگی یا علمی در آن‌ها مشاهده می‌کنید.

سخن آخر

متأسفانه در کشور ما، به دلیل معرفی نشدن یا به نوعی، عدم اطلاع رسانی دقیق از نکته‌های مثبت رایانه و حتی اینترنت غفلت شده است و رایانه‌ها بیش‌تر به ابزاری برای بازی‌های رایانه‌ای و سرگرمی تبدیل شده‌اند. این امر سبب شده تا سیر تکاملی تکنولوژی و فن‌آوری اطلاعات و جامعه اطلاعاتی کشور ما، آن‌طور که باید و شاید، پیش‌رفت محسوسی در این مقوله نداشته باشد؛ امروزه کافی‌نت‌های ما، به مکانی‌هایی امن برای جوانانی تبدیل شده‌اند که در پی دوست‌یابی یا چت و غیره هستند و می‌خواهند به آسانی و به دور از تنش‌های موجود خانوادگی، به کار خود بپردازند. صاحبان این مراکز نیز بیش‌تر اهداف تجاری داشته و به آفات فرهنگی آن نمی‌اندیشند. البته در لایه‌لای این مراکز، کافی‌نت‌هایی هستند که با هدف‌های مثبت فرا تجاری کار می‌کنند؛ اما انگشت شمار بودن این مراکز، نبود ساختار منسجم و قانون‌مند، کمبود فرهنگ بهره‌برداری درست و بهینه از اینترنت، همه و همه، دست به دست هم داده است تا جوان ایرانی ما وقت ارزشمند خود را ساعت‌ها در کافی‌نت‌ها، با چت کردن و دنبال مطالب بیهوده گشتن، به بطلان بگذراند.

از انگیزه‌های مهم نوجوانان و جوانان در حضور مستمر در کافی‌نت‌ها، بی‌کاری فصلی یا همیشگی بسیاری از آنان است که باعث می‌شود کافی‌نت‌ها را هم‌چون قهوه‌خانه‌ها و پارک‌ها ببینند و ساعت‌ها همراه دوستان، وقت خود را در آن سپری کنند. هم‌چنین یکی از دلیل‌های مهم، امنیت کافی در منازل برای ارتباط با هم‌نوعان و یا دیگر دوستانشان است. هم‌چنین؛ شاید نوجوان و جوان احساس کنند که در آن سوی خط اینترنت، شخصی وجود دارد که با رویاهای او هم‌سو است. بدین‌سان، وی عقده‌های نهانی خود را بیرون ریخته و هیچ مانعی در عدم ارتباط با غریبه‌ای که در آن سوی خط هست، نمی‌بیند.

طوری که در سطح بیش‌تر شهرها، شرکت‌هایی به ارائه خدمات اینترنتی (ISP) کردند؛ ولی در ارائه خدمات به مشترکان اینترنتی مشکلاتی هم چون کمبود کاربر متقاضی برای بهره‌برداری از اینترنت، بالا بودن هزینه‌های راه‌اندازی، پشتیبانی خدمات اینترنتی و مهم‌ترین آن، عدم آشنایی مردم با خدمات اینترنتی، باعث شد صاحبان این شرکت‌ها، درصدد برآیند تا علاوه بر ارائه خدمات در منازل، اینترنت را در سطح شهرها برای عموم مردم ارائه کنند.

کمیت و کیفیت در کاربردهای خدمات اینترنتی کافی‌نت‌ها

مسئله نخست در خدمات ارائه شده، سرعت خطوط اتصال است که بیش‌تر، بر پایه پهنای باند معادل با ۶۴KB بوده و اخیراً در شماری از سرویس دهنده‌ها و حتی کافی‌نت‌ها، سرعت تا ۱۲۸KB نیز ارائه می‌شود. هم‌چنین در برخی از سرویس دهنده‌ها، سرعت تا ۵۱۲KB نیز افزایش یافته است. این سرعت، تأثیر به سزایی در انتقال داده‌ها و اطلاعات و اخبار خواهد داشت؛ اما بر اساس پژوهش‌ها و اظهارات شماری از کاربران، حداکثر سرعت قابل دستیابی در ثانیه برای هر کاربر ۶KB است که البته این مشکل، بیش‌تر به شرکت مخابرات و وجود خطوط پالس در شبکه خطوط تلفن مربوط می‌شود.

بنا بر اطلاعات داده شده توسط شبکه‌های اطلاع‌رسانی، بیش‌ترین بهره‌گیری کاربران از پایگاه‌های اینترنتی، به پایگاه www.yahoo.com مربوط می‌شود. بهره‌گیری از این پایگاه، صرفاً برای سرکشی به صندوق پستی، پژوهش‌های تحقیقات دانشگاهی و درصدد باقی ماندن برای استفاده از گپ‌زنی (chat) است که متأسفانه، این بخش، کاربر بیش‌تری را به خود اختصاص داده است.

جوانان پانزده تا بیست ساله که بیش‌ترین شمار کاربران کافی‌نت‌ها را به خود اختصاص می‌دهند، تلاش می‌کنند تا برای کاهش هزینه‌های بهره‌مندی از اینترنت، به کافی‌نت‌ها مراجعه کنند. گروهی از آن‌ها برای فراگیری بیش‌تر اینترنت، همراه با دوستان و آشنایانی که از اینترنت، درک بیش‌تری دارند، به کافی‌نت‌ها مراجعه کرده و به آموزش و یا آزمایش خود می‌پردازند.

درباره پایگاه‌های غیرمجاز و امنیت شبکه نیز هیچ‌یک از شرکت‌های یاد شده به تهیه سرویس فیلترگذاری و ارائه بانک‌های اطلاعاتی از فعالیت‌های کاربران و خدمات گیرنده‌های آنان اقدام نکردند؛ به طوری که این امر، باعث شد تا مرکز خدمات‌رسانی دیتا، برای مدتی، بسیاری از کافی‌نت‌ها را تعطیل کند و فعالیت شمار دیگری را به صورت معلق درآورد. از این میان، مؤسسه‌های محدودی نیز به تهیه سرویس فیلترگذاری بر روی ISP خود اقدام کرده و ارائه خدمات با سیستم فیلترینگ را آسان کردند.

مشاهده و بررسی‌های نگارنده - که چندین سال با کاربران گوناگون کافی‌نت‌ها از ایران و کشورهای مختلف جهان سروکار داشته است - نشان‌گر این نکته تأسف برانگیز است که، حدود شصت تا هفتاد درصد وقت کاربران اینترنت در کافی‌نت‌ها، به بهره‌گیری از گپ‌زنی و گفت‌وگو (chat) می‌گذرد. یعنی اگر یک کافی‌نت، شش دستگاه داشته باشد، چهار دستگاه از آن بر روی چت متمرکز شده است. آمارهای موجود در این زمینه که از سوی مراکز گوناگون پژوهشی مرتبط با اینترنت انجام شده، ادعای بالا را تأیید می‌کند. البته مراکز و مؤسسه‌های انگشت‌شمار وجود دارند که با ارائه خدمات اینترنتی همراه با سرویس‌های فیلترگذاری شده فعالیت می‌کنند.

یکی دیگر از مسایلی که در مدت کوتاهی باعث رونق کافی‌نت‌ها شد، ارائه خدمات تلفن اینترنتی به خارج از کشور بود. این اقدام، بسیاری از مردم را جذب خود کرد تا با رفتن به کافی‌نت‌ها، علاوه بر این‌که با بستگان و دوستان و آشنایان خود در خارج از کشور تماس بگیرند، هزینه‌ای بسیار کم‌تر از قبض آخر ماه مخابراتی خود نیز بپردازند.

طبقه‌بندی کاربران استفاده‌کننده از کافی‌نت‌ها

همان‌طور که گفته شد، در وهله نخست، شکل‌گیری کافی‌نت‌ها در سطح شهرهای بزرگ و کوچک، نخستین قشری که به اینترنت و کافی‌نت رجوع کرد، قشر جوان و دانشجو بود.